

פרשת נח - שישי

(יח) ויהיו בני־נח הַיָּצִיאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחם וִיפֶתְחָם הוּא אֲבִי כְנַעַן:

יח ויהיו בני נח, דנפקו מן תיבתא שם, וחם ויפת; וחס, הוא אבויי דכנען.

דש"י וחס הוא אבי כנען. למה הוצרך לומר כאן לפי שהפרשה עסוקה ובה בשכרותו של נח שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען ועדין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנען בנו לפיכך הוצרך לומר כאן וחס הוא אבי כנען:

(יט) שלשה אלה בני־נח ומאלה נפצה כל־הארץ:

יט תלתא אליו, בני נח; ומאליו, אתבדו בכל ארעא.

(כ) ויחל נח איש האדמה ויטע כרם:

כ ושרי נח, גבר פלח בארעא; ונצב, כרמא.

דש"י ויחל. עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. אדוני האדמה כמו (דח א) איש נעמי: ויטע כרם. כשנכנס לתבה הכניס עמו זמורות וחרורי תאנים (ב"ר):

(כא) וישת מִן־הַיַּיִן וישכר ויתגל בתוך אהלו:

כא וישי מן חמרא, וריו; ואתגלי, בגו משכניה.

דש"י אהלו. אהלו כתיב רמז לעשר שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלו שגלו על עסקי היין שנאמר השותים (עמס ו) במזקי יין: ויתגל. לשון ויתפעל:

(כב) וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני־אחיו בכזו:

כב ויחזא, חם אבויי דכנען, ית, עריתא דאבויי; וחזי לתרין אחויי, בשוקא.

דש"י וירא חם אבי כנען. יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכן הוצרך על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו. יש אומרים סרסו (סנהדרין ט) ויש אומרים רבעו (ב"ר):

(כג) ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על־שבם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו:

כג ונסיב שם ויפת ית כסותא, ושימו על קתף תרויהון, ואילו מחזיון, וכסיאו ית עריתא דאבויי; ומחזיון, ועריתא דאבויי, לא חזו.

דש"י ויקח שם ויפת. אין כתיב ויקחו אלא ויקח למד על שם שנתאמן במצוה יותר מפת לך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו שנאמר אתן לגוג מקום שם קבר. וחס שבזה את אביו נאמר בורעו כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים ונקנים ערום ויחף ויחשוף שתי וגו': ופניהם אחרנית. למה נאמר פעם שניה מלמד שקשקבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו הפכו פניהם אחרנית:

(כד) ויִיָּחֶן נח מיניו וידע את אשר־עשה לו בנו חקמן:

כד ואתער נח, מחמיה; וידע, ית דעבד ליה בריה ועיירא.

דש"י בנו חקמן. הפסול והבזוי כמו הנה קמן נתתיך בגוים בזוי:

(כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו:

כה ואמר, ליט כנען: עבד פלח, יהי לאחויי.

דש"י ארור כנען. אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמי שני ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסרסו אמר להם לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו והרג זה את זה בשביל ירושת העולם ואבינו יש לו שלש בנים ועודנו מבקש בן רביעי:

(כו) ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד למו:

כו ואמר, בריך יי אלהיה דשם; ויהי כנען, עבדא להון.

דש"י ברוך ה' אלהי שם. שעתידי לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: ויהי. להם כנען למס עובד:

(כז) יפת אלהים ליפת וישכן באח־לשם ויהי כנען עבד למו:

כז יפתי יי ליפת, וישרי שכינתיה במשכני שם; ויהי כנען, עבדא להון.

דש"י יפת אלהים ליפת. מתורגם יפתי ירחיב: וישכן באח־לי שם. ישרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים אף על פי שפתי אלהים ליפת שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני לא שרתה בו שכינה והיכן שרתה במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם: ויהי כנען עבד. אף משיגלו בני שם ימכרו להם עבדים מבני כנען:

(כח) ויחני־נח אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה:

כח ויחזא נח, כתר טופנא, תלת מאה וחמשים, שנין.

(כט) ויהיו כָּל־ימי־נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת:

כט ויהו, כל יומי נח, תשע מאה וחמשים, שנין; ומית.

(ל) ואלה תולדות בני־נח שם חם ויפת ויולדו להם בנים אחר המבול:

ל ואלין תולדת בני נח, שם חם ויפת; ואחילדו להון בניו, כתר טופנא.

(א) בני יפת גמר ומגוג ומדי וינו ותיבל ומשך ותירס:

א בני יפת גמר ומגוג, ומדי וינו ותיבל; ומשך, ותירס.

(ב) ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה:

ב ובני, גמר אשכנז וריפת, ותוגרמה.

(ג) ובני יון אלישה ותרשיש בתיים ודדנים:

ג ובני יון, אלישה ותרשיש, בתיים, ודדנים.

(ד) מאלה נפרדו איי הגוים בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם:

ד מאלין אתפרשו גנות עממא, בארעתהון, גבר, ללשניה לזרעתהון, בעממיהון.

(ה) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען:

ה ובני, חם כוש ומצרים, ופוט וכנען.

(ו) ובני כוש סבא וחווילה וסבתה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן:

ו ובני כוש סבא וחווילה, וסבתה ורעמה וסבתא; ובני רעמה, שבא ודדן.

(ז) וכוש ילד את־נמרוד הוא החל להיות גבר בארץ:

ז וכוש, אוליד ית נמרוד; הוא שרי, למתוי גבר בארעא.

דש"י להיות גבור. להמריד כל העולם על הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה:

(ח) הוא־היה גבור ציד לפני יהוה על־כן יאמר בנמרד גבור ציד לפני יהוה:

ח הוא היה גבור תפיך, קדם יי; על פיין, יתאמר, בנמרוד גבור תפיך, קדם יי.

דש"י גבור ציד. צד דעמן של בריות בפיו ומטען למרוד במקום: לפני ה'. מתכונן להקניטו על פניו: על כן יאמר. על כל אדם מרשיע בעזות פנים יודע רבונו ומתכונן למרוד בו יאמר זה בנמרוד גבור ציד (ב"ר):

(ט) ותהי ראשית ממלכתו בכל וארץ ואבד וכלגה בארץ שנער:

ט והות ריש מלכותיה בכל, וארץ ואבד, וכלגה, בארעא, דבכל בארץ שנער:

(י) מן־הארץ ההוא יצא אשור ויבן את־נינזה ואת־רחבת עיר ואת־פלח:

יא מן ארעא ההיא, יצא אתרעא; ובנא, ית נינזה, וית רחבות קרמא, וית פלח.

דש"י מן הארץ. מין שרעה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל יצא מתוכם:

(יא) ואת־רסן בין נינזה ובין פלח הוא העיר הגדלה:

יב וית רסן, בין נינזה ובין פלח היא, קרמא רבמא.

דש"י העיר הגדולה. היא נינזה שנאמר ונינזה היתה עיר גדולה לאלהים:

(יב) ומצרים ילד את־לודים ואת־ענמים ואת־להבים ואת־נפתחים:

יג ומצרים אוליד ית לודאי וית ענמאי, וית להבאי וית נפתחאי.

דש"י להבים. שפניהם דומים ללהב:

(יג) ואת־פתרסים ואת־כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת־פלשתים ואת־כנענים:

יד וית פתרוסאי וית כסלוחאי, דנפקו מתמן פלשתאי וית קפטקאי.

דש"י פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים. משניהם יצאו שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים:

(יד) וכנען ילד את־צידן בכרו ואת־חת:

טו וכנען, אוליד ית צידון בכריה וית חת.

(טו) ואת־היבוסים ואת־האמורי ואת הגרנשי:

טז וית אמוראי, וית גרגישאי.

(טז) ואת־החוי ואת־הערקי ואת־הסיני:

יז וית חואי וית ערקאי, וית אנתוסאי.

(טז) ואת־הארורי ואת־האמרי ואת־החמתי ואחר נפצו משפחות הכנעני:

יח וית אורדאי וית צמאי, וית חממאי; ובתר מין אתבדו, ויעית כנענאי.

דש"י ואחר נפצו. מאלה נפוצו משפחות הרבה:

(יז) ויהי גבול הכנעני מצידן באכה גררה עד־עזה באכה סדמה ועמרה ואדמה וצבים עד־לשע:

יט והנה תחום כנענאה, מצידון מטי לגרר, עד עזה: מטי לסדום ועמורה, ואדמה וצבויים עד לשע.

דש"י גבול. סוף ארצו. כל גבול לשון סוף וקצה: באכה. שם דבר. ולי נראה כאדם האומר לחברו גבול זה מגיע עד אשר תבא לגבול פלוני:

(כ) אלה בני־חם למשפחתם ללשנתם בארצתם בגויהם:

כ אליו בני חם, לזרעתהון ללשניהון, בארעתהון, בעממיהון.

דש"י ללשנתם בארצתם. אף על פי שנקלקו ללשונות וארצות כלם בני חם הם:

(כא) ולשם ילד גס־הוא אבי כל־בני־עבר אחי יפת הגדול:

כא ולשם אתיליד, אף הוא: אבויי, דכל בני עבר אחויי, דיפת רבא.

דש"י אבי כל בני עבר. הנהר היה שם: אחי יפת הגדול. איני יודע אם יפת הגדול אם שם כשהוא אומר שם בן מאת שנה וגו' שנתים אחר המבול הוי אומר יפת הגדול שהרי בן ת"ק מאת שנה נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה ושם לא הגיע למאה עד שנתים אחר המבול: אחי יפת. ולא אחי חם שאלו שניהם כבדו את אביהם וזה בזהו:

(כב) בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם:

כב בני שם, עילם ואשור, וארפכשד, ולוד וארם.

(כג) ובני ארם עוז וחול וגתר ומש:

כג ובני, ארם עוז וחול, וגתר ומש.

(כד) וארפכשד ילד את־שלח ושלח ילד את־עבר:

כד וארפכשד, אוליד ית שלח; ושלח, אוליד ית עבר.

(כה) ולעבר ילד שני בנים שם האלד פלג כי בימיו נפלגה הארץ וישם אחיו יקטן:

כה ולעבר ילד שני בנים, שם חסד פלג, ארי ביומיה אתפליגת ארעא, ושום אחויי, יקטן.

דש"י נפלגה. נתבלבלו הלשונות ונפוצו מן הבקעה ונתפלגו בכל העולם למדנו שהיה עבר נביא שקרא שם בנו על שם העתידי ושנינו בסדר עולם שבסוף ימיו נתפלגו שאם תאמר בתחלת ימי הרי קטן אחיו צעיר ממנו והוליד כמה משפחות קודם לכן שנאמר וקטן ילד וגו' ואחר כך ויהי כל הארץ וגו' ואם תאמר באמצע ימיו לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש הא למדת שבשנת מות פלג נתפלגו: יקטן. שהיה עניו ומקטין עצמו לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו:

(כו) ויקטן ילד את־אלמודר ואת־שלח ואת־חצרמות ואת־ירח:

כז ויקטן אוליד, ית אלמודר וית שלח, וית חצרמות, וית ירח.

דש"י חצרמות. על שם מקומו דברי אגדה (ב"ר):

(כז) ואת־הדורם ואת־אוזל ואת־דקלה:

כז וית הדורם וית אוזל, וית דקלה.

(כח) ואת־עובל ואת־אבימאל ואת־שבא:

כח וית עובל וית אבימאל, וית שקבא.

(כט) ואת־אופר ואת־חווילה ואת־יוקב כל־אלה בני יקטן:

כט וית אופיר וית חווילה, וית יוקב; כל אליו, בני יקטן.

(ל) ויהי מושבם ממשא באכה ספרה הר הקדם:

ל והנה מותבהון, ממשא, מטי לספר, טור מדנקא.

(לא) אלה בני־שם למשפחתם ללשנתם בארצתם לגויהם:

לא אליו בני שם, לזרעתהון ללשניהון, בארעתהון, בעממיהון.

(לב) אלה משפחת בני־נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול:

לב אליו זרית בני נח, לתולדתהון, בעממיהון; ומאליו אתפרשו עממא, בארעא כתר טופנא.